

Сіроус Марина, студ., кафедра маркетингу і комерційної діяльності, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0951794363.

Сироус Марина, студ., кафедра маркетинга и коммерческой деятельности, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0951794363

Sirous Marina, student, Department of Marketing and Kommercheskoy Activities, Kharkiv State University of Food Technology. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0951794363.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, доц. О.С. Чатченко, канд. екон. наук, доц. О.В. Ольшанським, д-ром екон. наук, проф. Т.С. Пичугіною. Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.

УДК 640.432

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Т.П. Кононенко, Н.В. Полстяна, В.І. Федак

Розглянуто розвиток індустрії ресторанного бізнесу за період 2010–2016 років. Проведено аналіз розподілу підприємств ресторанного господарства за видами закладів. Прослідковано динаміку зміни товарообороту підприємств ресторанного господарства. Виявлено сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні.

***Ключові слова:** ресторанний бізнес, динаміка розвитку, попит споживачів*

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЕСТОРАННОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Т.П. Кононенко, Н.В. Полстяная, В.И. Федак

Рассмотрено развитие индустрии ресторанного бизнеса за период 2010–2016 годов. Проведен анализ распределения предприятий ресторанного хозяйства по видам учреждений. Прослежена динамика изменения товарооборота предприятий ресторанного хозяйства. Выявлены современные тенденции развития ресторанного хозяйства в Украине.

***Ключевые слова:** ресторанный бизнес, динамика развития, спрос потребителей.*

MODERN DEVELOPMENT TRENDS OF RESTAURANT BUSINESS OF UKRAINE

T. Kononenko, N. Polstyana, V. Fedak

The development of the restaurant business industry for the period of 2010–2016 is considered. The analysis of the classifying restaurant business enterprises by the type of organization was carried out: restaurants, bars, cafes, snack-bars, refreshment rooms and canteens. Restaurant business enterprises operate in the open system of external environment which directly or indirectly affect the conditions of its existence, it has ambiguous power and nature of impact on the formation of competitive relations at the restaurant business market.

The causes of decreasing the number of restaurant business enterprises in Ukraine for the period of 2013–2014 are considered. Thus, the annexation of the Crimea, warfare in Donbas, the fall of hryvnia rate had negative impact on the development of the restaurant business industry. The situation at the restaurant business market in 2015 has improved. At that time in Ukraine a certain stratum of the population that eats out was formed, and their number has ceased to reduce. Conceptual enterprises with author's cuisine gained popularity and the proportion of the establishments that have focused on local cuisine have started to decrease.

The dynamics of change of the turnover of restaurant business enterprises as an important factor of ensuring sustainable economic development of the entire industry was investigated. Analysis of the total volume of trade turnover is conducted simultaneously with the analysis as to the circulation of own production products and the volume of dished output. The results of the analytical studies are presented in tables, charts and bar graphs.

Positive trends of developing restaurant business in Ukraine are revealed. Despite the general downward trend in the number of enterprises restaurant business, which is due, above all, the general economic crisis in the country and pointed as the field of restaurant services, which can be explained by the active entry into the market of restaurant business Ukraine international corporate networks, it should be noted the great prospects for national restaurant chains due to incomplete saturation of the market and the absorption of individual establishments catering business. The prospect of further research is perceived in the investigating the state of restaurant business development in the context of trends that will arise in the coming years and the forming the strategy of development in terms of economic reforms.

Keywords: *restaurant business, dynamics of development, consumers' demand.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний період ринкових відносин в Україні характеризується розвитком економічних реформ, появою широкого кола суб'єктів господарювання, що призводить до загострення конкуренції, зумовлює необхідність підвищення якісних характеристик продукції, підприємства та галузі

ресторанного господарства в цілому. Будь-який заклад ресторанного господарства діє у відкритій системі зовнішнього середовища, яке прямо чи опосередковано впливає на умови його існування, має неоднозначну силу та характер впливу на формування конкурентних відносин на ринку ресторанного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізовано стан та тенденції розвитку ресторанного господарства України. Різні аспекти розвитку ресторанного бізнесу розглядалися вітчизняними та зарубіжними науковцями. Концептуальні основи діяльності закладів ресторанного господарства досліджували М.П. Мальська, І.М. Боженьова, В.В. Троян, Т.М. Молодовець та ін. [1; 8]. Окреслено основні тенденції розвитку ресторанного господарства в найближчій перспективі.

Мета статті – визначення сучасних тенденцій розвитку РГ України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна індустрія ресторанного бізнесу постійно розширюється та видозмінюється під впливом різних чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Ринок послуг харчування України є достатньо динамічним, оскільки безпосередньо залежить від коливань попиту споживачів, їх платоспроможності та загальних змін в економіці країни [1].

Для визначення сучасної специфіки розвитку ресторанного господарства досліджено основні показники, що його характеризують: кількість закладів ресторанного господарства на ринку України та їх товарообіг.

У 2006–2010 роках спостерігалось стрімке збільшення кількості закладів ресторанного господарства. Кількість ресторанів зросла майже у 2 рази (у 2006 р. – 726, у 2010 р. – вже 1408); кафе, закусочних та буфетів – більш ніж на 40% (у 2006 р. – 6722, у 2010 р. – 9452); їдалень – більше ніж у 2 рази (у 2006 р. – 4488, у 2010 р. – 9990); барів – у 3,5 разу (у 2006 р. – 682, у 2010 р. – 2453). У цілому кількість закладів ресторанного господарства збільшилася більше ніж у 2,5 разу [2].

Стан ринку ресторанного бізнесу є досить нестабільним в останні п'ять років (із 2011 р. – 2016 р.), за крутим підйомом спостерігається не менш круте падіння кожні рік-півтора. Катализатором бурхливого зростання у 2011 і 2012 роках було «Євро – 2012». За цей період в Україні збільшилася кількість ресторанів, кафе, закусочних на 6% (у 2011 р. – 10509, у 2012 р. – 10641), кількість барів збільшилась на 7,3% (у 2011 р. – 2448, у 2012 р. – 2466), а кількість їдалень зменшилися на 3% (у 2011 р. – 9891, у 2012 – 9695);

у цілому кількість закладів зменшилася менше ніж на 1% (у 2011 р. – 22848, у 2012 р. – 22822) [3]. В українській столиці, наприклад, за ці два роки стало на 100 ресторанів більше, за інерцією відкриття тривали й до початку 2013 року. Ситуація погіршилась всередині 2013 року через революцію, проведення антитерористичної операції, падіння гривні. Станом на кінець 2013 року, порівнявши з минулим роком відбулося стрімке зменшення кількості закладів ресторанного господарства: ресторанів – на 1% (у 2012 р. – 1553, у 2013 р. – 1540), кафе, закусточних, буфетів – на майже 18% (у 2012 р. – 9108, у 2013 р. – 7434), їдалень – на 3% (у 2012 р. – 9695, у 2013 р. – 9441), барів – на 13% (у 2012 р. – 2466, у 2013 р. – 2146); в цілому кількість закладів зменшилась на 10% (у 2012 р. – 22822, у 2013 р. – 20578) [4].

Таблиця 1

Кількість підприємств ресторанного господарства за період 2006–2015 р.

Вид закладу ресторанного господарства	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ресторани	726	823	998	1215	1408	1460	1553	1540	1408	1422
Кафе, закусточні та буфети	6722	7928	8034	8868	9452	9049	9108	7434	5327	5415
Бари	682	725	814	754	2453	2448	2466	2146	2017	2030
Їдальні	4488	4585	4642	6455	9990	9891	9695	9441	9157	9039
Усього	8618	9961	4488	6292	2803	2848	2822	10578	19640	19662

Згідно з даними компанії «Ресторанний консалтинг», у цілому за 2014 рік в Україні припинили роботу близько 5 тис. ресторанів і кафе (у 2013 р. їх було 20578, у 2014 р. – 19640), 6% барів (у 2013 р. було 2146, у 2014 р. – 2017), 3% їдалень (у 2013 р. було 9441, у 2014 р. –

9157); усього кількість закладів ресторанного господарства зменшилася на 5% (у 2013 р. було 20578, у 2014 р. – 19640). Причиною цього стала анексія Криму, тоді Україна втратила 1700 закладів, а після початку бойових дій на Донбасі закрилися або заморозили роботу близько 3 тис. ресторанів. У цей період через кризу почали закриватися ресторани по всій країні. Лідером із закриття закладів, крім Криму та Донбасу став Київ, де припинили роботу понад 100 ресторанів. У зв'язку з перерахованими подіями ресторатори поступово почали пристосовуватися та шукати нові можливості для збереження бізнесу, оптимізувати витрати. Оскільки середній чек відвідувачів ресторанів узнизився, більшість рестораторів прибрали з меню дорогі страви та почали економити на продуктах дорогих у закупівлі [5].

Ситуація ринку ресторанного бізнесу в 2015 році була трохи кращою, ніж – 2014 році. За минулий рік, за даними «Ресторанного консалтингу», закрилося 143 ресторани, тоді як відкрилося 58 нових закладів. Також припинилося падіння відвідуваності. Тоді в Україні сформувався певний прошарок населення, яке харчується поза межами дому, і його кількість перестала скорочуватися. Стали популярнішими концептуальні заклади з авторською кухнею, у той час як заклади, що зробили акцент на національній кухні, у стравах якої використовувалися імпорتنі продукти, почали нести збитки. Наприкінці 2015 року ситуація покращилася: в Україні відкрилося близько 100 нових закладів ресторанного господарства, що дало змогу вважати, що ресторатори все ж вчаться пристосовуватися до кризи та нести найменші втрати. Загалом за період 2015 року кількість ресторанів збільшилася на 1% (у 2014 р. було 1408, у 2015 р. стало 1422), кафе, закусокних, буфетів – на 2% (у 2014 р. було 5327, у 2015 р. стало 5415), барів – менше ніж на 1% (у 2014 р. було 2017, у 2015 р. стало 2030), а ідалень стало менше майже на 2% (у 2014 р. – 9157, у 2015 р. – 9039); усього кількість закладів ресторанного господарства збільшилась на 2% (у 2014 р. було 19640, у 2015 р. стало 19662) [6].

Більш наочно зміну кількості ресторанного господарства за період 2006–2015 р. подано на рисунку.

Товарообіг є одним із головних показників результативності господарської діяльності підприємств ресторанного господарства і важливим чинником забезпечення сталого економічного зростання галузі в цілому [7; 8], (табл. 2).

Товарообіг підприємств ресторанного господарства упродовж 2006–2010 років зріс більше ніж на 50% (у 2006 р. – 9,1 млрд грн, у 2010 р. – 17,9 млрд грн). На період 2011–2012 р. також спостерігалось збільшення товарообігу на 15% (у 2011 р. – 19,3 млрд грн, у 2012 р. –

22,7 млрд грн). Обіг ресторанного господарства за 2014 р. порівняно з попереднім роком (на кінець 2013 року обсяг товарообігу становив 24 млрд грн) зменшився на 14,3% і становив 21 млрд грн. Та вже у 2015 році спостерігалось зростання обсягу товарообігу підприємств ресторанного господарства на 8%. Простежити динаміку зміни товарообігу підприємств ресторанного господарства більш наочно можна за допомогою гістограми (рис. 2).

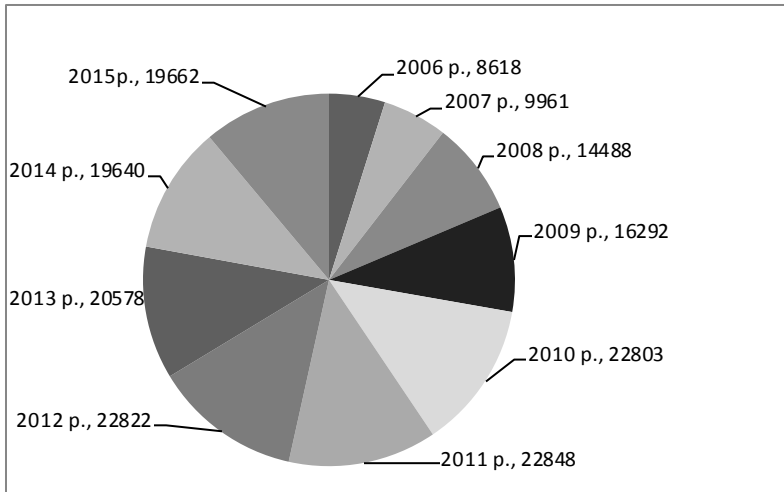

Рис. 1. Діаграма кількості підприємств ресторанного господарства за період 2006–2015 рр.

Таблиця 2

Товарообіг підприємств ресторанного господарства за період 2006–2015 р. млрд грн

Вид закладу ресторанного господарства	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Підприємства ресторанного господарства (ресторани, кафе, закусочні, буфети, бари, їдальні)	9,1	11,7	15,6	15,4	17,9	19,3	22,7	24	21	22,8

Аналіз загального обсягу товарообігу проводиться одночасно з аналізом обігу за продукцією власного виробництва та обсягом випуску страв.

У результаті проведеного аналізу встановлено неоднозначну тенденцію розвитку ресторанного господарства. Так, на фоні загального позитивного вектору його динаміки у період дослідження у 2009 та 2014 роках був незначний спад.

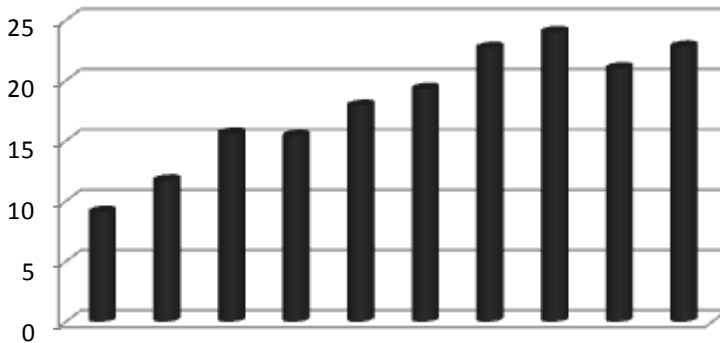

Рис. 2. Гістограма товарообігу підприємств ресторанного господарства (млрд грн) за період 2006–2015 р.

Висновки. Таким чином, результати досліджень дозволили виявити позитивні тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. Незважаючи на загальну тенденцію зниження кількості підприємств ресторанного господарства, що зумовлена, перш за все, загальною економічною кризою в країні та загостреним станом галузі ресторанних послуг, який можна пояснити активним входженням на ринок ресторанного бізнесу України міжнародних корпоративних мереж, слід відзначити великі перспективи розвитку для національних ресторанних мереж за рахунок неповної насиченості ринку, а також поглинання індивідуальних закладів ресторанного бізнесу. Перспектива подальших досліджень убачається у вивченні стану розвитку ресторанного бізнесу у контексті тенденцій, що складуться в наступні роки, та формуванні стратегії розвитку за умови економічних реформ.

Список джерел інформації / References

1. Мальська М. П. Готельний бізнес : підручник / М. А. Мальська; М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 470 с.

Malska, M.P. (2012), *Hotel business [Hotelnyi biznes]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, 470 p.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy”, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Остапчук О. Є. Статистичний щорічник України за 2008 рік / О. Є. Остапчук. – Київ : Август Трейд, 2009. – 27 с.

Ostapchuk, O.Ie. (2009), *Statistical Yearbook of Ukraine for 2008 [Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2008 rik]*, Avhust Treid, Kyiv, 27 p.

4. Остапчук О. Є. Статистичний щорічник України за 2011 рік / О. Є. Остапчук. – Київ : Август Трейд, 2012. – 29 с.

Ostapchuk, O.Ie. (2012), *Statistical Yearbook of Ukraine for 2011 [Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik]*, Avhust Treid, Kyiv, 27 p.

5. Остапчук О. Є. Статистичний щорічник України за 2014 рік / О. Є. Остапчук. – Київ : Август Трейд, 2015. – 29 с.

Ostapchuk, O.Ie. (2015), *Statistical Yearbook of Ukraine for 2014 [Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik]*, Avhust Treid, Kyiv, 27 p.

6. Остапчук О. Є. Статистичний щорічник України за 2015 рік / О. Є. Остапчук. – Київ : Август Трейд, 2016. – 29 с.

Ostapchuk, O.Ie. (2016), *Statistical Yearbook of Ukraine for 2011 [Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2015 rik]*, Avhust Treid, Kyiv, 27 p.

7. Огляд ринку роздрібної торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/obzor-rynka-roznychnoy-torgovli-ukrainy>

“Ohliad rynku rozdribnoi torhivli Ukrainy”, available at: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/obzor-rynka-roznychnoy-torgovli-ukrainy>

8. Боженьова І. М. Особливості структури та управління товарооборотом закладів ресторанного господарства / І. М. Боженьова, В. В. Троян, Т.М. Молодовець. – Ст., 2013. – 2 с.

Bozhenova, I.M., Troian, V.V., Molodovets, T.M. (2013), *Features and facilities management turnover restaurant industry [Osoblyvosti struktury ta upravlinnia tovarooborotom zakladiv restorannoho hospodarstva]*, 2 p.

Кононенко Тетяна Петрівна, канд. техн. наук, проф., кафедра готельного і ресторанного бізнесу, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-57. 0506516556; e-mail: kononenkotp5@gmail.com.

Кононенко Татьяна Петровна, канд. техн. наук, проф., кафедра гостиничного и ресторанного бизнеса, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-57, 0506516556; e-mail: kononenkotp5@gmail.com.

Kononenko Tatyana, PhD, Professor, Department Hotel and Restaurant Business, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-57, 0506516556; e-mail: kononenkotp5@gmail.com.

Полстяна Надія Володимирівна, канд. техн. наук, проф., кафедра готельного і ресторанного бізнесу, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-57, 0954567119; e-mail: andreypolstyanoj@gmail.com.

Полстяная Надежда Владимировна, канд. техн. наук, проф., кафедра гостиничного и ресторанного бизнеса, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-57, 0954567119; e-mail: andreypolstyanoj@gmail.com.

Polstyana Nadegda, PhD., Professor, Department Hotel and Restaurant Business, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-57, 0954567119; e-mail: andreypolstyanoj@gmail.com.

Федак Вікторія Ігорівна, ст. викл., кафедра готельного і ресторанного бізнесу, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-57, 0660715817; e-mail: v_fedak@ukr.net.

Федак Виктория Игоревна, ст. преп., кафедра гостиничного и ресторанного бизнеса, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-57, 0660715817; e-mail: v_fedak@ukr.net.

Fedak Viktoriya, Department Hotel and Restaurant Business, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-57, 0660715817; e-mail: v_fedak@ukr.net.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною.
Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.*